



Regeren is vooruitzien

De wet rond schoolgebouwen voor po en vo zit ingewikkeld in elkaar en is onnodig duur en inert. Resultaat: geen goede gebouwen voor kinderen en een verouderde voorraad. Daarbij hebben scholen 100% recht op ruimte, terwijl ze die maar 15% van de tijd voor onderwijs nodig hebben. Er kan tussen allerlei flats een schoolplein liggen dat niet door de buurt mag worden gebruikt. En dat is niet het enige. Het stelsel vraagt enorm veel afstemming en samenwerking, specifieke kennis, aparte opleidingen en ingewikkelde contracten. Het is met deze wet behoorlijk ingewikkeld om beleidsdoelen te realiseren en aan te sluiten bij landelijke ontwikkelingen of nieuw beleid. En het is lastig om combinaties te maken met andere kind- of wijkfuncties. Dat blijkt uit allerlei onderzoek, waaronder het Interdepartementale Beleidsonderzoek uit april 2021. Het werkveld ervaart dat elke dag.

Dat er desondanks mooie plekken worden gerealiseerd waar mensen blij van worden, is te danken aan de visie, de innovatiekracht, het doorzettingsvermogen, de samenwerking en de forse eigen investering van alle betrokkenen. De inefficiëntie zit primair in het systeem; niet in de uitvoering en ook niet in de mensen die (niet meer of desondanks toch) in deze sector willen werken.

Voorstel bouwt voort op inefficiënt systeem

Met het voorstel graven we ons dieper in in een systeem dat **in de kern ondoelmatig** is. Het zal de huidige staat van de schoolgebouwen niet verbeteren en ook niet tot een “meer doelmatige en planmatige aanpak” leiden.

- Gemeenten en scholen werken al programmatisch en planmatig.
- Er zijn andere wetten die hetzelfde beogen.
- Er is al voldoende informatie voorhanden op basis waarvan bijgestuurd kan worden.
- Het gedetailleerde vastgoed-informatie-spoor in een niet-vastgoed-gerelateerde sector kost alle betrokkenen (inclusief het Ministerie) onnodig veel extra tijd en geld.
- Door de aanvullende informatie-eisen, weet het werkveld niet wat het nog te wachten staat.
- Met het opheffen van het investeringsverbod wordt de rekening van gebouwgebonden verbeteringen, deels bij scholen gelegd.
- Hiermee wordt een nieuw potentieel twistpunt ingebracht dat kan leiden tot juridisering. Het is niet aan gemeenten om scholen op een eventueel exploitatieoverschot aan te spreken.
- “Geraamde investeringsbedragen” zijn boterzacht zolang het Rijk hier geen middelen voor vrijmaakt. Het zorgt wel voor meer overhead en een extra verantwoordingsmechanisme.

Voor wie en welk probleem dit wetsvoorstel een oplossing is, is onduidelijk. Dat geldt ook voor de sturingsfilosofie achter dit wetsvoorstel. Waar willen we naartoe met elkaar en hoe bereiken we dat?

Betere financiële planning

Het wetsvoorstel leidt af van waar het eigenlijk over zou moeten gaan, namelijk over het geld dat randvoorwaardelijk nodig is om alle kinderen in Nederland een gezonde en veilige plek te bieden als ze overdag (verplicht) op school moeten zijn. Die leerplicht legt een extra verantwoordelijkheid bij het Rijk neer om te zorgen voor een gezonde en veilige ruimte. In elk huis moet af en toe worden geïnvesteerd om het up-to-date te houden en dat moet je wel kunnen betalen. Dat geldt ook voor



schoolgebouwen en de bekostiging daarvan. Met de huidige bekostiging komen we er niet en gaat de kwaliteit van de voorraad (ondanks de mooie voorbeelden en de inzet van alle betrokkenen) er feitelijk op achteruit.

Het is niet complex om uit te rekenen hoeveel geld er landelijk en lokaal nodig is voor een update en kwaliteitsverbetering van schoolgebouwen. Het kostenniveau om de kapitaallasten te dekken, is ook al door het Rijk gemaakt (IBO, 2021). Het is nu tijd hiervoor een financieel (meerjarig investerings) plan op te stellen en dit in de rijksbegroting te borgen. Met een relatief klein bedrag structureel erbij (bijvoorbeeld 3% excl. inflatie), kunnen gemeenten, scholen en marktpartijen vooruit met de vernieuwingsopgave, geleidelijk opschalen, het werk zowel financieel als operationeel inplannen en gaan we stap voor stap vóór- in plaats van achteruit.

Beter sturen en verantwoorden met ruimte voor flexibiliteit

Ondertussen kunnen we zonder wetswijziging alle gewenste en benodigde sturingsinformatie (blijven) delen via het programma onderwijs en de paragraaf kapitaalgoederen in de gemeentebegroting. Voordeel daarvan is dat:

- strakker op lokale én landelijke doelen kan worden gestuurd, terwijl er ook ruimte is voor flexibiliteit en een andere (efficiëntere) vorm van organiseren.
- de zachte financiële ramingen uit het IHP bestuurlijk worden vastgesteld voor meer zekerheid en ook een doorkijk naar de lange termijn wordt gegeven (wettelijk verplicht)
- ook inwoners en de gemeenteraad van goede informatie worden voorzien over het beleid en wat het de samenleving kost. Daarmee wordt het “democratisch tekort” van het stelsel enigszins gerepareerd.
- iedereen de doelmatigheid en voortgang van het beleid kan monitoren en voorstellen voor verbetering kan doen; ook over bouwkundige en organisatorische innovaties.
- de huisvestingsvraag van het onderwijs beter in relatie tot andere huisvestingsvragen kan worden gezien, waarbij desgewenst ook de ruimte beter kan worden benut.

We hebben hier in netwerkverband een handreiking voor gemaakt die goed is ontvangen. We organiseren dit jaar vier webinars en een jaarlijkse prijs om dit verder vooruit te helpen. Dat is de inzet van het werkveld om te komen tot een meer doelmatige en programmatische aanpak van de onderwijshuisvesting. Het zou fijn zijn als het Rijk en de landelijke politiek ook haar deel van het huiswerk oppakt. Samen komen we beter vooruit.

Meer informatie

- [Onderzoek](#); IBO onderwijshuisvesting (samenvatting, 2021)
- [Onderzoek](#); Effecten van decentralisatie (samenvatting, maart 2022)
- [Optiekaart](#); Incidenteel geld voor onderwijshuisvesting (Argumentenfabriek, juli 2022)
- [Brief](#) aan kamer en kabinet (Bouwstenen, maart 2024)
- [Handreiking](#) paragraaf kapitaalgoederen (Bouwstenen, november 2024)
- [Onderzoek](#); Kosten schoolgebouwen in relatie tot gemeentefonds (Bouwstenen, maart 2025)

***Bouwstenen voor Sociaal** bestaat 20 jaar en is een onafhankelijk en groeiend netwerk van bestuurders, managers en professionals in het maatschappelijk vastgoed, waaronder scholen, sport-, cultuur- en wijkaccommodaties. Met zo'n 160 partners en 500 meedenkers helpen we elkaar en anderen vooruit. Zie meer informatie over ons [ontwikkelwerk Deltaplan scholen](#).*